

KÁRVÍZ

Rosszat, drágán – de legalább lassan¹

Balogh Péter²
geográfus

– De jó, hogy lassan megyek! – mondja a csiga.
– Miért? – kérdezik tőle.
– Mert rossz irányba.

Kár.

Azért mégiscsak kár.

Ez jut az ember eszébe a „lesz hol levezetni” lefolyó-kampány láttán. Persze pontosabb, ha kibontjuk: „Le-a-folyókkal” kampány – ez világít rá jobban a mélyebb üzenetre. Mert, ha az árvízzel baj van egy csapadékhányos területen, akkor a folyóval is baj van. Kár.

Mit kanyarog itt össze-vissza, mikor folyhatna egyenesen is?! Hát, nem logikus?! Pedig, már hányszor kiegyenesítettük! Kár. Ha kiegyenesítjük – pedig az nem olcsó –, hát zátonyokat rak le, megintcsak kanyargósan folyna, a partot kövezni kell (Kell?), a medret kotorni, de hát már így is olyan mélyre vágódott, a víz szinte kifogy belőle nyaranta. Hegymászó felszereléssel lehet leereszkedni a partján. A vízhez, a meder aljára. Mert, ahol fürdőzünk, az már nem a folyó partja. Hanem a meder alja. Kár. Mínusz 200 cm-es vízállás, 100 m³/s-os vízhozam. Magyarország második legnagyobb folyója. Lefolyója. Kár.

Nahát és ez az árvíz! „A folyó lázas életjelensége” – írja a szakkönyv³. Ahelyett, hogy szépen egyenletesen, mint a halott ember szívverése, folyna az a víz, időnként dobban egyet. Hogy vizet pumpáljon a tájba. Vizet és tápanyagot. Véletlenül éppen a száraz időszak elején, amikor az Alföldön fele annyi eső esik, mint amennyi a vízháztartási egyensúlyhoz kellene. Véletlenül a halakra éppen ilyenkor jön rá a szaporodhatnék, s éppen azokat a helyeket szeretik, ahova a víz kifolyik magától. Merthogy ez a víz nem összevissza folyik, hanem a mélyen fekvő területekre: az árterekre. Kár.

Ezeket a területek ugyanis levágtuk a folyóról. Ma az árterek 95%-a szárazon marad a legnagyobb árvíz idején is. Átjárhatatlan árvízvédelmi töltésekkel levágtuk őket a folyóról, ahogy az ember kezét-lábát levágják a testéről. Kár. Tudniillik így nem működik rendesen. Se a láb, se a test, se az artér, se a folyó. Először kiszárítjuk – pénzért, majd öntözünk – pénzért. Van, akinek megéri – eddig is volt hova levezetni –, de a többségnek kár.

De a legjobb üzlet mégiscsak az árvízvesztély. Nem volt könnyű létrehozni. Veritékes munkába került, nagyon sokat fizettek az érdekeltek, de csak sikerült 150 év alatt 5 méterrel (!) felduzzasztani a folyó szintjét, fel a házak fölé. Ami elérhetne a határban, hogy éltesse a tájat, azt földtöltések közé szorítva megemeljük. Hogy lehessen ellene védekezni. Rettegni és védekezni – a víz ellen egy csapadékhányos területen. Kár. Nagy kár.

S ez még továbbfejleszthető! Vége nincs Tisza-szabályozás⁴. A Továbbfejlesztés tervezésekor majdnem megoldódott a probléma, hiszen a víz közügy, nem víz-ügy. A civilek

---

¹ Vö.: <http://www.origo.hu/itthon/20080910-tiszai-arapaszto-viztarozok-nagy-keses-es-buszke-plakat.html>

² baloghpete@elotisza.hu

³ Lászlóffy Woldemár: *A Tisza*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 108. oldal.

és környezettudományi szakértők által javasolt tájgazdálkodás bevezetése megoldhatta volna, hogy a vízborítás többszörösen hasznosuljon: az árvízi vízfelesleg elhelyezése (nem levezetése!) és a tájban maradó vízvagyon mellett, a vízhez igazított tájhasználat és a szolgáltatások közösségi ellentételezése is jövedelmet jelentsen a gazdálkodónak és egészséges tájat és élelmiszert az országnak. A VTT-ről mint komplex vidékfejlesztési programról előbb kormányhatározat, majd törvény is született (2003, 2004), de aztán a kormány „tudatosan döntött” törvényének végre nem hajtásáról. Kár.

Az eltelt időszak legnagyobb eredménye talán a régészeti kincsek el(ő)kerülése, melyekre más, történelmüket éppen építő és nem romboló országokban külön adományként és nem a késedelem magyarázataként tekintenének. Ezek a leletek harsányan tudósítanak a vízrendezések előtti (értsd: mikor még nem akarták levezetni) Tisza-vidék évezredekre visszanyúló (!) sűrű településhálózatáról és gazdagságáról. A Tiszaroffinak nevezett tározó töltései nemcsak a dózereket elkerülő aranyleletről híresek, de igazi különlegesség, hogy egy darabon a tározó töltése egy korábbi Tisza mederben fut – hosszában! Kár.

Az a töltésezett meder végül is nem maradt ki, de a tájgazdálkodási mintaterület igen. Nem nagy kár – mondja a szakértő. A továbbfejlesztés szakértője. („A minisztérium nem gyorsaságban gondolkodik.”) Kár.

A legnagyobb kár azonban, hogy nemcsak a területről maradt ki a minta, de a létező VTT-ből is a tájgazdálkodás, sőt a vízügyes kollégák eszköztárában is csak kommunikációs fordulatként szerepel. Hiszen nem arról van szó, hogy „első körben” játszadozhatunk-e tájgazdálkodást vagy sem. Hanem arról, hogy a mentett oldali mélyárterek regionális léptékű újraélesztése jelenti a valódi, fenntartható megoldást az árvízi víztöbblet, a klimatikus csapadékhiány, a mezőgazdasági túlhasználat és a gazdasági-társadalmi kiszolgáltatottság kezelésére. Különösen abban a helyzetben, amikor a klímaösszeomlás kapcsán a szélsőségek növekedésére, egyre nagyobb-hirtelen víztömegekre és egyre súlyosabb-hosszabb aszályokra kell válaszolnunk. Így csak növekedni fog a kár.

Mert a lefolyó folyó rossz válasz. Ez csak a VTT bukásához elég. Kár érte. Rendkívül szomorúan látjuk, hogy a vízügyes szakma ilyen látványosan bizonyította, hogy nem értette meg ezeket a szakmai-tudományos szinteken és fórumokon részletesen kifejtett összefüggéseket, és hogy ilyen egyértelműen hozza tudomásunkra: hiába károgunk, nem lesz új vízügyi paradigma, nem lesz vízvisszatartás, hanem lesz hova levezetni.

Kár.

Nagykörű, 2008. szeptember 12.

---

⁴ *Gondoljunk csak vissza a Tisza szabályozását megelőző időre. Fordult-e elő akkor eset, hogy e folyó egész falukat és városokat tett volna tönkre, mint ahogy Szegedet tönkretette? Igen, néhány házat egyik vagy másik községben elpusztított, de hogy egész községeket elöntött volna, az az eset nem fordult elő soha.(.) Ország-világ tudja, hogy a Tisza-szabályozás befejezve nemcsak nincsen, sőt ha az eddigi rendszer továbbra is fog folytatni, nemcsak újra beletelik vagy negyven év, s a szabályozás mégsem lesz befejezve (...) a most működő Tisza-szabályozási mérnöknek fia örökölni fogja apjának jövedelmező hivatalát, s ezután fiának fia követheti - egész a végtelenségig. (Részlet báró Vay Alajos Észrevételek a Tisza és mellékfolyóinak szabályozásáról. c. írásából Budapest, 1885.)*